

dörtte birini meshetmek lazımdır. **بِرؤسِكُمْ** (biruûsikum) deki ba = ب ilsak içindir. Üçü Allaha ait, biri iradedeki niyet kulun cüz'i iradesi demektir. Bununla meşguldür. Kul niyyet eder, rabbisi yaratır. Şimdi kulakları meshetmek şeriatin zahirine göre sünnettir. Kulak kendi başına bir aza olduğundan ayrıca taze suyla mesholunur. Ariflere göre batını mesh, kulak sübuti sıfatlardan işitme yeridir. Kur'an ve hadis-i şerif suyu ile koğu, gyibet, malâyani, halktan ve afaktan arız olan sözleri dinlemektir. Boynunu mesh, Hz. İsmail gibi kader sırrına razı olup, teslim-i küllî ile hakka teslim olmaktır. **وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ** (veercülekülüm ilel ka'beyni) ayaklarınızı topuklara kadar yıkamaktır. Burada iki okuyuş, iki mezhep vardır. **فَاغْسِلُوا أَيْدِيَكُمْ** (feğsilû veeydiyeküm) ayeti üzerine atfeder. Yıkamak manasıdır. İkinci mezhep **وَأَرْجُلَكُمْ** (veercüliküm) okuyuşu ile **بِرؤسِكُمْ** (biruûsiküm) ayeti üzerine atfederek, çıplak ayaklarını meshederler. Şimdi batında ayaklar, nefis makamıdır. Ayakları meşru olmayan yerlere gitmesiyle nefis-i natıka

لَا يَلَابُ قُرَيْشٍ إِلَّا فِيهِمْ رِحْلَةُ الشَّتَاءِ وَالصَّيْفِ (liilâfi gurayşin ilâfihim rihteşşitâi vessayfi) (Kureyş süresi) ayetinin işaretiyle nefis-i natıka kalb makamı iki Kabedir, Kureyştir. Yaz zamanında ruh-i hayvanının gıdası için süflî olan şam'a tenezzül eder. Meşru olmayan kazançlar ise nefis-i emmaredir. Meşru kazanırsa mülhemedir. Meşru kazandığını çoluk çocuğu ile yerse levvamedir. Bu üç makamda süfliyat halkla meşgul olduğundan ayakları

yıkamak farzdır.

Fakat **يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً** (yâ eyyetühen nefsul mutmeinnetü irciî ilâ rabbiki râdiyeten merdiyyeten) (Fecr-27-29) ayet-i celilesinin işaretiyle kış vaktinde kureyş ehlinin Yemene seferleri gibi, nefis-i natıka da makam-ı kalbden ki, mutmeindedir, razıyye ki, ruh makamıdır, marzıyye ki, sır makamıdır, bu makam sahipleri meshederler. Bu makamlar, seyr maallahdır.

لَا يَتَقَرَّبُ عَبْدِي إِلَىٰ إِلَّا بِالنَّوَافِلِ فَإِذَا أَحْبَبْتَهُ كُنْتُ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ وَيَدَهُ وَلِسَانَهُ وَ
رِجْلَيْهِ (lâ yetegarrabu abdî ileyye illâ binnevâfili feizâ ahbebtühû küntü sem'uhû ve basaruû ve yeduhu vi lisânuhû ve ricleyhi) **yani kulumun kulağı, gözü, eli, dili ve ayağı olurum**" buyurmasıyla Cenab-ı Hak kevnıyyetten münezzehtir. Kulunun ayakları hak olmakla ayakları yıkamak lazım gelmez. Fakat emmare, levvame, mülheme seyr ilallah olmasıyla yıkamak farzdır. İmam-ı Azam mesciddeki şadırvandan abdest azalarından akan suları müşahede ettiğinde, her kişinin günahlarını suda görünce, kullanılmış su ayn-ı necistir, diyerek hükmetti. Sonra Cenab-ı Hakka keşfinin kapanması için dua etti. Ya rabbi kullarının ayıplarını gösterme, sen settarul uyûbsun, dedi. Sonra keşfi kapanınca, kullanılmış su temizdir, temizleyici değildir diyerek temizliğine hüküm verdi.

Şimdi mest üzerine mesh meşrudur. Çünkü ayakta temizlik hükmü meste intikal eder. Sanki mest üzerine mesh, ayakları yıkamak hükmündedir. Şimdi mestin ledünnîsi: Kul rabbine perde, kul rabbinin cennetidir. Nasıl mest ayaklara

perde olduğu gibi, kul da rabbin perdesidir. لَا يَسْعُنِي أَرْضِي وَلَا
(lâ yeseunî ardî velâ semâî (lâ yeseunî galbü abdin mü'minin tegıyyin) delildir.
Yerime, göğüme sığmam, ancak mütteki kulumun
gönlüne sığarım.

Onaltıncı hadis

اِذَا تَوَضَّأَ الْعَبْدُ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ
فَأَتَمَّ رُكُوعَهَا وَسُجُودَهَا وَالْقِرَاءَةَ فِيهَا قَالَتْ حَفِظَكَ اللَّهُ
كَمَا حَفِظْتَنِي ثُمَّ أَسْعَدَ بِهَا إِلَيَّ السَّمَاءَ وَلَهَا ضَوْءٌ وَنُورٌ
وَفُتِحَتْ لَهَا أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَإِذَا لَمْ يُحْسِنِ الْعَبْدُ الْوُضُوءَ
وَلَمْ يُتِمِّ الرُّكُوعَ وَالسُّجُودَ وَالْقِرَاءَةَ قَالَتْ ضَيَّعَكَ اللَّهُ
كَمَا ضَيَّعْتَنِي ثُمَّ أَسْعَدَ بِهَا إِلَيَّ السَّمَاءَ وَعَلَيْهَا ظُلْمَةٌ وَ
غُلِّقَتْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ ثُمَّ تَلَفُ كَمَا يَلْفُ الثَّوْبُ الْخَلْقُ ثُمَّ
يُضْرَبُ بِهَا وَجْهَ صَاحِبِهَا

(izâ tevaddael abdu fehsenel vüdûe sümme gâme illessalâti
feetemme rukûahâ ve sücûdehâ vel girâate fihâ gâlet
hafizekallâhu kemâ hafiztenî sümme us'ide bihâ ilessemâi
velehâ dav'un ve nûrun ve fütihat lehâ ebvâbussemâi ve izâ
lem yühsinil abdul vudûa velem yütimmer rukûa vessücûde
vel girâate gâlet dayyeakellâhu kemâ dayya'tenî sümme
ug'ide ilessemâi ve aleyhâ zulmetün ve gulligat
ebvâbussemâi sümme tüleffü kemâ yüleffüssevbül haligu
sümme yüdrabu bihâ veche sahibihâ)

Yani "Bir kul güzelce abdest alıp sonra namazını, rukûunu, sücûdunu ve kıraatini tamamıyla eda ederek kılsa, o kulun namazı " Ey musalli sen beni muhafaza ettin, Allah da seni hıfzetsin" der. Sonra o namaz ziya ve nur olduğu halde semaya yükselir. Sema kapıları ona açılır. Kul abdestini güzelce almayıp namazda rukû', sücûd ve kıraatini tamamıyla eda etmezse, namaz o kula "Sen beni zayi ettin, Allah da seni zayi etsin" der. Buhari Vudu 36 Müslim Tahara 12 Ebu Davud Salat 48. Sonra namaz karanlık olduğu halde semaya yükselir. Sema kapıları ona kapanır. Sonra namazı dürülüp eski elbise gibi sahibinin yüzüne çarpılır.

Bu hadis-i şerifin ledünnîsi: Allah teala buyurdu:

أَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَكَذَكَرَ اللَّهُ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا " تَصْنَعُونَ (agimissalâte innessalâte tenhâ anil fahşâi vel münkeri velezikrullâhi ekberu vellâhu ye'lemu mâ tesneûne) Habibim namaza devam et. Çünkü namaz şeriatin haram ve mekruh gördüğünü yasaklar. Allah'ın kulunu zikri, kulun Allah'ı zikrinden büyüktür. Allah sizin işlediklerinizi bilir. Ankebut -45.

Şimdi namaz yedi kısımdır:

- 1-Cismani namaz : Kötü fiillerden nehyeder.
- 2-Nefsî namaz : Kötü ahlaktan nehyeder.
- 3-Kalbi namaz : Malayani ve gafletten nehyeder.
- 4-Sırrî namaz : Haktan başkasından meneder.
- 5-Ruhi namaz: Kalbin sıfatlanması ve tuğyanından nehyeder.

6-Hafî namaz : Enaniyetin zuhurundan nehyeder.

7-Zatî namaz: Baka billahda televvüniyle zuhurdan meneder. Kul hamid mahmud, zakir mezkurun zikrini büyük olduğunu arif olup ancak zatı müşahede eder.

Şimdi temizlik iki çeşittir:

1-Gayr-ı ma'kületi'l mana ki, hadesten taharettir.

2-Ma'kületi'l mana temizlik ki, necasetten taharettir.

Şimdi gayr-i ma'kületi'l mana temizlik: Aklen, hissen, maddeten görülmeyen pisliktir ki , اِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ (innemel müşrikûne necesün) müşrikler manevi pisliktir. Tevbe-28. Aynı şekilde abdest azalarında pislik görülmez.

Onu şari-i şeriat, ehl-i mükâşefe, ehl-i iman iman nuruyla, ehl-i mükâşefe kalb nuruyla, şari olan Allah'ı aynen müşahede ettiğinden يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ (yâ eyyühellezîne âmenû izâ gumtüm illessalâti) (Maide-6) emr u ferma buyurmuştur.

Şimdi hadesten temizlik, hâdis vücudumuzdur. İlminde mevcut ayniyeti madumdur هَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ حِينٌ مِّنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُنْ شَيْئاً مَّذْكُوراً (hel etâ alel insâni hıynün minede hri lem yekün şey'en mezkûran) (Dehr-1 İnsanın üzerinden henüz kendisinin anılan bir şey olmadığı uzun bir süre geçmedi mi?). Cesedimizin hâdis yani sonradan anasır vücuduyla zuhurumuzdur. Hareket ve sükûn bu vücudumuza aittir. Zat-ı Hak ise hareket ve sükûndan münezzehtir. Hükmen gayri olan ef'ali bizde tasarruf eder.

Şimdi teklif, hâdis vücudumuzun ayniyetini hâdis olan kötü ahlaktan temizlemek, hadesten taharettir. Zat-ı Hakla

konuşmak ve münacat etmek için kuddûsiyyet makamında saltanat-ı halkıyyeden tecridle ayn-ı kuddûsiyyete mukabil münacatta bulunmalar, namazın hakikatidir.

فَسَنَتُ الْفَاتِحَةِ Fatiha'yı kulumla aramda paylaştırdım

(gasamtül fâtihte beynî ve beyne abdî) sırrı zahir olur. Ve ehadiyyet vücuduyla makam-ı ülühiyyeti ta'zim etmiş oluruz.

Şimdi necasetten temizlik: Ma'kületi'l mana olan maddi, hissi, akli, pisliğin maddiyetini izale, temizliktir. Maddi ve hissi necaset dört çeşittir.

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أَهْلُ لَغَيْرِ اللَّهِ بِهِ -1

(hurrimet aleykümül meytetü veddemu ve lehmülhinzîri ve mâ ühille liğayrillâhi bihi) (Maide-3) Leş, kan, domuz eti, Allaha başkasının adına boğazlanan lar size haram kılındı.

2-Tebevül tegavvut dördtür.

Şimdi meyte (ölü) nedir ? Kan sahibi olan hayvandan biridir ki, önceden hayatı yoktu. Ölüm aslıdır. كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَ

كُنْتُمْ أَمْوَائًا (keyfe tekfurüne billâhi ve küntüm emvâten) yani

"Ne keyfiyette Allah'a küfrediyorsunuz ? Halbuki siz önceden ölü idiniz." Bakara-28. Bu ölü aslıdır ki Allah katında malum, kendi nefsinizde madum. "فَأَخْبَاكُمْ"

ثُمَّ يُبَيِّتُكُمْ" (feehyâküm) "geçici bir zaman için hayat verdim"

(sümme yümîtüküm) "sonra sizi ölü kılarız" bu geçici ölümdür. حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ (hurrimet aleykümül meytetü)

ayetinden murat bu geçici ölümdür. Deniz hayvanının kanı helaldir.

أَحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ... مَا دُمْتُمْ حُرْمًا (uhilleleküm saydul bahri.... mâ dümtüm hurumen) ihramda olduğunuz halde deniz avı size helaldir. Maide - 96. Deniz hayvanlarının helal olduğu ilm-i ilahide sabittir. Kara hayvanlarının hayatları havadan "أَفْرَأَيْتَ مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ" (eferaeyte menittehaze ilâhehû hevâhu) (Heva ve hevesini tanrı edinen ...Casiye-23) Hayvani ruhların gıdası hava olduğundan kanları pistir. Hayatı kendine nisbet etmeyen ehl-i tevhid, deniz hayvanları gibi kanları abdesti bozmaz. Nitekim imam Ali'nin namaz esnasında ameliyat olup kanının akması namazı ve abdesti bozmadı. İmama Şafii bu makama kıyasen kan abdesti bozmaz diyerek hükmetti. İmam Azam, insanların çoğu cahil olup hayatın haktan olduğundan gafil olduklarından, kanları ayn-ı necistir, diyerek hükmetti.

Şimdi domuz etinin harâm olması, pislikle gıdalandığından eti ve kemikleri haramdır.

İnsan eti ise daima haram gıdayla gıdalanırsa ayn-ı necis olup öldükten sonra dirilişte hayvaniyet sıfatıyla haşr olur. İbadet ve haccı kurtarmaz.

Ama insanın bevlinin ve büyük abdestinin pislik olmasının hikmeti, Hz.Adem (A.S) Cenab-ı Hakkın naibi ve halifesi, meleklerin muallimi olduğu, şeref ve izzeti Allah katında yüce olduğu halde, yasaklanmış meyveden yemesi hasebiyle dünyaya inişinde idrar ve büyük abdest arız oldu. Bu ibtila bütün evlatlarına sirayet etti. ister nebi ister veli olsun intikal etti. Hz. Havvaya fazla olarak hayız ve nifas kanları, bütün

kadınlara intikal etti. Ve kainatın varlığının sebebi olan Hz. Rasûl efendimizin beşeriyet ve unsur-u vücuduna intikal etti. "İkincisi bevlini hemen yutar yer anı" kasidesiyle sabittir.

Şimdi hadesten taharet, pislik hükmî olup gerek gusülde gerek abdestte bedeninden bir kılın yeri noksan olsa tahareti temiz olmaz. Necasettir.

Necasetten taharet ise idrar gibi akıcı avucunu ıslatacak kadar kazuratu bir dirhem miktarı, üzerinde, namaz yerinde, elbisesinde bulunursa namaza mani değildir.

Hakiki necaset olan eti yenen hayvanların dörtte biri affolunmuştur.

Şimdi hakikatte necasetten taharet : Kötü fiiller ki, fiilin hariçte zahir olması şarap, zina, faiz gibi. Hadesten taharet batında kötü ahlakın izalesidir ki, kibir, gazap, ucup, hased, riya, hırs, tamah...

Onyedinci hadis

إِذَا أَحَبَّ اللَّهُ عَبْدًا اقْتَنَاهُ لِنَفْسِهِ وَلَمْ يُشْغَلْهُ مِنْ زَوْجَةٍ
وَلَا وَكَلْدٍ

(izâ ehabbellâhu abden iktenâhu linefsihî velem yüşğilhu
min zevcetin velâ veledin)

Yani " Cenab-ı Hak bir kula muhabbet ettiğinde, o kulu evlad, zevce ile meşgul etmez. Ancak kendi zatına muhabbet için kullar arasından seçer ".Kenzu'l-ummal C 11 30792

Bu hadis-i şerifin ledünnîsi : Allah teala buyurdu :

فَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَتَرْهَقَ
أَنْفُسَهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ (felâ tü'cibke emvâlühüm velâ evlâdühüm
inne mâ yürüdüllâhü li yuazzibehüm fil hayâtiddünyâ ve
tezhega enfüsehüm vehüm kâfirüne)

"Habibim, münafıkların malları ve evlatları seni hayrette bırakmasın. Zira Cenab-ı Allah onları, malları ve evlatları sebebiyle dünya hayatında azap, ruhlarının da imansız küfür halinde çıkmasını murat ediyor". Tevbe - 55.

Gerçi bunlar görünüşte servet, evlat sahipleridir. Batında azaptır. Mal toplamak için hırs ve tamahları ve evlatlarına tamamıyla muhabbet edip, fakr u zarurette kalmayıp, onların istikballerine gece ve gündüz hayal ve vehimleri kabir azabıdır. Ruhlarının küfür halinde çıkmaları, her anda iki nefes alırlar. Dışardan havadan aldıkları nefes bedene girmekle hayvani hayatlarıdır. İçeriden dışarıya çıkan

nefesleri ölümleridir ki, düşünceleridir.

(ey birâder tû hemân endîşei mâ bekâyet üstühânü ve rişei)
أَيُّ بِرَادِرٍ تُوْهِمَانُ أَنْدِيشِي مَا بَقَايَاتُ أَسْتَحَانُ وَرِيشِي

Yani "Ey birader, senin akıbetin düşüncendir. Vücudun unsurundaki kemiklerin ve etlerin dünyada helaktedir."

(ger endîşei gül gülşenî ger endîşei hâr külhanî)
گِرْ اَنْدِيشِي گُلْ گُلْشِنِي - گِرْ اَنْدِيشِي خَارُ گُلْخِنِي

"Eğer düşüncen Allah, rasûlullah muhabbetiyse, gülşendesin. Eğer düşüncen evlat, mal ise, külhandasın." Durma yan. O senin hayvani nefsin kabirde hayali, mahşerde maddi ve unsuri hangi hayvanın tabiatında isen o vücutla haşrolursun.

Bu iki nefese tıp ilmi, müvellidül-ma hayattır, müvellidül-humûza ölümdür, dedi. Fakat insan-ı kamilin nefesi, rahmandır. "Her nefeste Allah adın de müdam, Allah adıyla olur her iş tamam" mevlid sahibinin kasidesi, nefes-i rahmanı bulanlaradır.

(el mü'minûne lâ yemûtûne bel yüntegalûne min dâril fenâi ilâ dâril bekâi)
الْمُؤْمِنُونَ لَا يَمُوتُونَ بَلْ يُنْتَقَلُونَ مِنْ دَارِ الْفَنَاءِ إِلَى دَارِ الْبَقَاءِ

Yani "Mü'minler ölmez, dar-i fenadan dar-i bekaya naklolunurlar". Allah tealâ buyurdu : وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ

"Eğer siz Cenab-ı Allahın verdiği nimetleri beşer beşer saysanız, nihayetini bulamazsınız." İbrahim - 34. En büyük nimet, nefesimizdir ki, hayatımız onunla kaimdir.

Hayat nefesi müvellidül-ma (oksijen) ki o hava vücut

içerisinde su oluşturur. " وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ (ve cealnâ minel mâi külle şeyin hayyün) "Bütün canlıları sudan meydana getirdik. Enbiya - 30. Herşeyin aslı sudur. Hakikatte ilimdir. İlk nefes, hadesten taharet ki, öğülen ahlak doğar. Kalbde ilim, iman, irfan, tevekkül, sabır, rıza, teslim doğar. Kulda tamamıyla kalır. Daimi ve ebedi hayat, bu nefes-i rahmandır.

Vücudundan dışarıya çıkan necasetten taharet ki, hırs, tamah, cimrilik, hased, kibir, ucubtur. Bunlar müvellidül-humûza (karbondioksit) dır ki, kalbi zehirler. İlim ve irfanını ve imanını yakar. Ölümden sonraki dirilişinde hayvani şeklinde haşr olup ikametgahı cehennemdir. Necasetten taharetle bunları dünyada temizlediyse, ikinci dirilişinde ikametgahı Firdevs-i a'ladır.

Onsekizinci hadis

اِذَا اسْتَشَاطَ السُّلْطَانُ تَسَلَّطَ الشَّيْطَانُ

(izesteşâtas sultânu tesellataş şeytânu)

Yani "Sultan ve onun altındaki amirler, emrindekilere öfkelendikleri zaman, şeytan fırsat bulup tasallut eder.". Kenzu'l-ummal C 6 14633 Ahmed bin Hanbel C 4 226

Bu hadisin ledünnîsi: Allah teala buyurdu :

فِيمَا أُغْوَيْتَنِي لِأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ ثُمَّ لَا تَبْنَهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَ مِنْ خَلْفِهِمْ وَ عَنْ أَيْمَانِهِمْ وَ عَنْ شَمَائِلِهِمْ وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ

(febimâ ağveytenî leak'udenne lehüm sırâtekel müstegîme sümme lcâtiyennehüm min beyni eydîhim ve min halfihim ve an eymânihim ve an şemâlihim velâ tecidu eksarehüm şakirîne)

"A'raf-16-17" Şeytan dedi: Beni zat-ı ahadiyyetten uzaklaştırıp dalaletime hükmettin. Sıfatların ve ef'alın kuvvesiyle onların hidayet yoluna oturup senden uzaklaştıracağım. Onlara dört yönden ki, önlerinden: Senin mekrinden emin, rahmetinin genişliğiyle masıyete sevkedeceğim, arkalarından geleceğim, yani onları fakirlik korkusuyla dünyalık toplayıp dünya sevgisine sevkedeceğim, sağ taraflarından geleceğim. Onlara yeşil elbiseyle surete temessül edip akidelerini bozmak için ilahi

sözlerle yolundan uzaklaştıracağım. Çünkü şeytan Hakkın müsaadesiyle her esmanın suretiyle temessül eder. Piran suretine girer. Yalnız Hz.Rasûlün suret-i şemailine giremez. Şemailini bilmeyen cahile rasûl suretinde temessül eder. Hz. Rasûl zanneder. Dalalete düşer. Hem de dalalete düşürür.

Onların sollarından gelerek, şehvet ve lezzetleriyle iğfal edeceğim.(Al-i Imran -14 زَيْنَ النَّاسِ حُبُّ الشُّهُواتِ مِنَ النَّسَاءِ) (züyyine linnâsi hubbuşşehevâti minennisâi) ayeti delildir.

Fakat üstünden ve altından gelemez. Üstte ruh-u sultan olup ilmi ledünnî ve melekutî cihetindedir. Altından gelemez, ruh-u hayvanının gıdasını temin için zahiri sebepler olan Cenab-ı Hakkın rububiyyetidir.

Kalbin havatırı dört çeşittir.1-Havatır-ı Rabbanî: Nefs-i râziyye, marziyye, safiyye makamında enbiyaya vahiy, evliyaya ilhamdır.

2-Havatır-ı melekiyye: Nefs-i mutmainnede tecelli eder. Bu havatır rabbani olsun, meleki olsun kalbin üstünden ruh-u sultan vasıtasıyla, dahilden nefsi natıkaya gelen havatırdır.

3-Havatır-ı şeytanî: Çoğunlukla nefsi mülhemeden gelir. Ayet-i mezkûrede beyan olunduğu üzere dört cihetten gelir. Bu şeytanî havatır dışarıdan içeriye gelir.

4-Havatır-ı nefsi: Mübah olan nefsin arzu ettiği yiyeceklerdir.

Şimdi " لَوْنُ الْمَاءِ لَوْنُ إِنَائِهِ " (levnül mâi levnü inâihî) yani "suyun rengi kabına tabidir." Aldığımız havadan müvellidülma hasıl olur. Nefs-i natıka emmareye tenezzül ettiyse havadan hasıl olan suyun kabını gök rengine tahvil eder. Daima o gök nefes alır verir. Son nefes gök olduğu halde çıktığında, vahşi hayvanlar suretinde temessül eder,

mağşerde aynen görünür. Eğer nefis levvamedeyse, suyu kırmızı renkte gösterir. Son nefesini ehli hayvanlar olarak çıkarır. Mülhemedeyse yeşil renge tahvil eder. Şeytan şeyhler, pirlar elbisesine girerek saliki saptırır. Hem sapan hem saptıran olur. Beyaz mutmainne, sarı râziyye, siyah marziyye, aynı su safiyyedir.

Ondokuzuncu hadis

إِذَا دَخَلَ الْمَيِّتُ الْقَبْرَ مَثَلَتْ لَهُ الشَّمْسُ عِنْدَ غُرُوبِهَا
فَيَجْلِسُ يَمْسَحُ عَيْنَيْهِ وَ يَقُولُ دَعُونِي أُصَلِّي .

(iza dahalel-meyyitül-kabra müssilet lehüş-şemsü inde gurubiha feyecisü yemsehu ayneyhi ve yekûlu deûni usallî)

Yani "ölü kabre girdiğinde, güneş batıyor suretinde temessül eder. Ölü hayat bulur, gözlerini siler. Beni halime bırakın namazımı kılalım" İbni Mace Zühd-32 Kenzu'l-ummal 15.C. 42391 dediğinde, melekler derler ki, senin için beis ve korku yoktur. Şimdi bu ölü, dünyada iken uykudan uyandığında abdest alıp namaz kılardı. Rüyada da halinden soruldu. Ruhum bana iade olundu. Zannettim uykudan uyanıyorum. Eski adetim üzere abdest ve namaz kılmak istiyorum. "Sen kabre intikal ettin. Bundan böyle sana korku yoktur. Zifaf uykusuna yatar gibi uyuyasın" dediler.

(Mü'min-11) (kalû rabbena emmetenesneteyni ve ehyeytenesneteyni). Rabbimiz bizi iki defa öldürdün, iki defa dirilttin, ..dediler) Ölü olarak ana karnında dokuz ay beklemesi, çocukluğu, hayatı, eceli sona erdiği vefatı, ölümü, tekrar kabirde hayatı, sualden sonra uykuya dalıp kabirde kalması, ölümü, haşir zamanında dirilmesi, bu hayat ki, ebedidir.

Bu hadisin ledünnîsi: Allah teala buyurdu:

وَتُفَخَّ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَى رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ قَالُوا يَا وَيْلَنَا مَنْ بَعَثَنَا مِنْ مَرْقَدِنَا هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ

(ve nüfiha fis-suri feizahüm minel-ecdasi ila rabbihim yensilün. kâlû yâ veylenâ men baasena min merkadina hâzâ ma vaader- rahmanü ve sadakal-mürselün) Yani " İkinci sur üfürüldüğünde cümle ölüler kabirlerinden kalkıp rablerine çıkarlar. O zaman kabirden çıkan ölüler" bizi kabrimizden kim uyandırdı?" dediklerinde, müekkel olan melekler" Cenab-ı Hakkın vadettiği kıyamet günüdür. Peygamberler size dünyada iken bu günün vukuunu haberde sadıktırlar." Yasin 51-52

Şimdi iki sur arası kırk senedir. Bu kırk senede mü'minler, asiler ve müşriklerden kabir azabı kalkması sebebiyle onlar kıyametin dehşetini görünce " قَالُوا يَا وَيْلَنَا " (kâlû ya veylena) sözünü söyleyeceklerdir.

Şimdi kabir aleminde -ki berzah alemdir- insanların halleri muhtelifdir. Bazı ölüler hikmetle, bazıları da kudretle muamele olunurlar.

Şimdi hikmetle muamele olunan ölüler, saîd ise amellerinin hakikati üzerine muamele olunur ki, Cenab-ı Hak onları "

"الْقَبْرِ صُنْدُوقُ الْعَمَلِ" (el-kabru sundûkul- amel) kabir amellerin sandığıdır, fehvasınca, namazı toprağı, orucu suyu, haccı havası, zekatı harareti, şehadeti imanı nefsi-natika bu amel sandığında iâşe olunur. Gün be gün daha güzel hayali nimetlerle gıdalanır. Burası " رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ " (ravdatün min riyadıl-cenneti) cennet bahçelerinden bir bahçedir. Eğer şakî ise, dünyada ameli zina ise, Cenab-ı

Hak ateşten hayali bir ferc yaratıp onunla azap eder. İçkici ise ateşten kase yaratıp onunla azap eder.

Kudretiyle muamelede saîd ise, insanlar arasında yaptıkları amel ucup, riya, nefsanî ise yaptığı amelinin cehennemden hissesini çıkarıp kıyamete kadar azaptadır. Bunlar Allah katında şakîdir. İnsanlar nezdinde saîd zannolunurlardı.

Eğer insanlar nezdinde şakî fakat batınî temizliği hasebiyle Allah katında saîd olup, cennetten kapı açılıp kıyamete kadar cennet nimetleriyle nimetlenir.

İki nefha arasında kabir azabının kalkması, ana rahminde olan çocuğun elem ve rahattan haberi olmadığı gibi.

Şimdi İsrail sûrunun boynuzunda yedi delik vardır.

1-Meleklerin ruhları, 2-Peygamberlerin ruhları, 3-Evliyanın ruhları, 4-Mü'minlerin ruhları, 5-Şeytanların ruhları, 6-Münafıkların ruhları, 7-Hayvanların ruhları. Bunların hepsi ilk sûrda ölürler. İkinci sûr çalındığında bütün efratın toplanması gibi, bütün hayat sahipleri İsrailin borusunun sesini işittiğinde rabbülaleminin huzurunda toplanırlar. رَبَّنَا إِنَّكَ

رَبَّنَا إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ (Al-i Imran-9) (rabbena innêke camiun-nasi liyevmin lâ raybe fihi) Rabbimiz, gelmesinde şüphe edilmeyen bir günde insanları mutlaka toplayacak olan sensin) delildir.

Yirminci hadis

إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ فَلْيَلِيسْ ثَوْبِيهِ فَإِنَّ اللَّهَ أَحَقُّ مِنْ تَزِينِ لَهُ
فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ إِلَّا ثَوْبٌ فَلْيَأْتِزِرْ بِهِ إِذَا صَلَّى وَلَا يَشْتَمِلْ
أَحَدَكُمْ فِي صَلَاتِهِ إِشْتِمَالَ الْيَهُودِ

(izâ sallâ ahadüküm felyelbis sevbeysi feinnellâhe ehaggu
men tüziyyine lehû fein lem yekun lehû illâ sevbnun fel
ye'tezir bihî izâ sallâ velâ yeştemil ehadüküm fî salâtihi
iştimâlel yehûdi)

Yani "sizden biriniz iki elbiseyle namaz eda etsin.
Zira huzurullah zinetle durmağa daha layıktır.
Eğer iki elbiseniz bulunmazsa rabbinizi bir elbise
ile ziyaret edin. Sizden biriniz namazda kalbi katı
yahudi kalbine müştemil olduğu halde namaz
kılmayın." Allah buyurdu: " Ahmed bin Hanbel Müsned C

3 343 يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ (yâ benî âdeme huzû
zîneteküm inde külli mescidin) "Ey adem oğulları, her
namazda zinetinizi alarak huzuruma gelin." A'raf -31.

Bu makamda dört türlü zinet vardır:

1-Amelde ihlas 2-Tevekkül 3-Hakkın rızasını gözetmek 4-
Hakda ve bekabillahda temekkün edip hak ile tahakkuk
etmektir ki, hazret-i cem' makamıdır.

Bu hadis-i şerifin ledünnîsi : " مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ " (men
arefe nefsehû feğad arefe rabbehû) ve

" سَتَرِيهِمْ آيَاتِنَا فِيَا لَأَقَاتِ وَ فِي أَنفُسِهِمْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ " (senürîhim
âyâtinâ fil âfâgi ve fî enfüsihim hattâ yetebeyyene lehüm
ennehül haggu) Yani " Biz kendi kemal ve kudretimizi ve
sun'ı acayibimizi onlara dış alemde ve kendi nefislerinde
göstereceğiz. Ta ki onlara malum olsun ki, Allah her
şeye kadirdir ve hak O dur. Ondan başka ne ki varsa
batıldır." Fussilet -53.

Şimdi üzerimize öncelikle farz-ı ayn olan Allah'ı bilmektir.
O da nefis bilinmeyince bilinmez.

Şimdi nefsi bilmek için yedi şeyi bilmek lazımdır.

1-Zat-ı nefis nedir? 2-Yaratılması ne vechiledir? 3-Nereden
geldin? 4-Ne hizmete geldin ?

5-Dönüşün nereyedir ? 6-Saadetin nedir ve ne ameldedir?
7-Şekavetin nedir ve şekavet ameli nedir?

Şimdi zat-ı nefis, nefes-i rahmandan zuhur eden
muhabbetullah nurudur.

Nefsin yaratılması: Elest bezminde dört sıfatla sıfatlanıp,
elest hitabına belâ diyerek ubudiyeti itirafıdır.

Nefsin nereden geldiği: Zevk-ı vuslat aleminden anasır
vücudunda saltanatıdır.

Nefs-i natıkanın bu kevn alemine, bu firak alemine niçin
geldiği: Ancak marifet-i hümma ve muhabbet-i anka
tahsilidir. Sırf nefis-i natıkanın vazifesi budur.

Dönüşü nereyedir? Bu iki hakikat kimyasını kazanıp
geldiği yere uçmasıdır. "Orası ervah alemi".

Marifet-i hümma: Zatı Hakkın sıfatlarını, isimlerini ve
fiillerini bilmektir. Muhabbet-i anka: Sırf zatını sevmektir.

Saadeti ise: Nefs-i natıka binmiş olduğu hayvani ruhunu on iki erkânıyla nurlandırıp, أَرْوَاحُنَا أَجْسَادُنَا (ervâhunâ ecsâduna) fehvasınca ruh ve cesedlikte huzur-u baride isbat-ı vücuttur.

Şekaveti ise: Nefs-i natıka sultanlığını bilmeyip, yırtıcı kuşların sıfatlarına, hayvanların sıfatlarına, şeytanların sıfatlarına tenezzül edip, asli vatanından uzak olarak esfel-i safilin olan ateşe girmesidir.

Şimdi hadis-i şerifte "iki elbiseyle rabbinizi ziyaret edin" demek, hadesten taharet nefs-i natıkayı batındaki kötü huylardan temizleyip, batındaki güzel muhammedî huylarla süslemektir. Eğer yağmur suyu bulamazsanız "bir elbise ile ziyaret edin" yani hakkal yakın mertebesine ulaşamazsanız, ilmelyakin şeriat elbisesiyle ziyaret edin.

Şimdi hakikatte setr-i avret, nefs-i natıkaya arız olan hâdis sıfatları örtmektir.

Yirmibirinci hadis

إِذَا قَامَ الرَّجُلُ إِلَى الصَّلَاةِ فَلَا يَغْمُضُ عَيْنَيْهِ

(izâ gâmerracülü ilessalâti felâ yügammiz ayneyhi)

Yani "Kişi namaza kalktığında gözlerini kapatmasın." Suyutî Camiu's-sağîr S- 54 No : 785

Allah teala buyurdu :

أَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ وَ لِسَانًا وَ شَفَتَيْنِ وَ هَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ (elem nec'al lehû ayneyni velisânen veşefeteyni ve hedeynâhüm necdeyni) "Ey beden unsurunda hapis olan nefs-i natıka, anasının hükmünden kurtulmak için sana iki göz, bir lisan, iki dudak ve necdeyn olan akl-ı maaş ve akl-ı mead vermedik mi?" Beled 8-10. Yani beden şehrinde hizmetçiler nimetini yaratmadım mı? Ancak hizmetçiler vasıtasıyla kemal kazanıp aslına dönmelisin.

Şimdi nefs-i natıka beden şehriyle ilişkisinden önce ulvî idi. Süflî unsurunu inşa etti. Hükümet merkezi olan kalbi manzar-ı rahman edip, afak ve enfüsü seyr-i süluk için ruh-u hayvanî yarattı. Ruh-u hayvanîyi oniki şubeye taksim etti:

1-Gadap kuvvesi: Vazifesi zararları defetmek.

2-Şehvet kuvvesi: Menfaati elde etmektir. Bu ikisi, hayvanın ayakları mesabesinde, bedeni bunlar hareket ettirir. Bunlar dıştaki beş duyu ki, işitme, görme, koklama, tatma ve dokunma duyularıdır, bu beş kuvve dışta olup olacak şeyleri, içteki beş duyuya malumat verirler. İçteki beş kuvve:

1-Hiss-i müşterek 2-Hayal kuvvesi 3-Vehim kuvvesi 4-Müfekkire kuvvesi 5-Hafıza kuvvesidir.

Şimdi dış kuvveler, hiss-i müşterek vasıtasıyla bütün kuvvelerin beyi olan hayale malumat verir. Hayal de fikir vasıtasıyla hafızada biriktirir. Hepsinin kumandanı olan akıl veziri, nefs-i natıkaya haber verir. Vezir ise hafızadan talebinde, fikir vasıtasıyla hayale nakşedip, ruh-u hayvanînin lisanıyla okur. Fakat bu on iki erkanın işesini ruh-u nebatî temin eder. O da beden içinde dokuz makineden tasfiye edip kan, safra, balgam, sevda bunların yeri arzda anasıdır.

Oniki hayvanî ruh, dokuz nebatî ruh, dört cemadî ruh toplam yirmibeş olup bunlar diğer hayvanlarda da ortakdır.

Yirmialtı akl-ı maaş ki, sırf dünya hayatına aittir. Bir de akl-ı mead ki, aynasıdır. Bekasını temin eder, yirmisekizinci nutkudur. Dışarıda beytullah insan-ı kamilin benzeridir. Beytullah bir olduğu gibi, vücudunda da nefs-i natıka birdir.

Şimdi beden şehrinde üç şerir vardır:

1-Gazap kuvvesi: Tabiatı vurmak kırmaktır. 2-Şehvet kuvvesi: Kezzaptır, tabiatı hırs, buhl, tama'dır. 3-Vehim kuvvesi: Tabiatı fitne, hile, insanları saptırmaktır. Beyitin sahibi olan nefs-i natıkadır. Şimdi beden şehrinin sultanı olan nefs-i natıkaya akl-ı mead bunların fesadını görüp ihbar eder. O da bunların ıslahı için rabbisine dua ve tazarru' eder. İmdad-ı melekut yetişip gazabını şecaate, şehvetini iffete ve kanaate, vehmini aşka dönüştürüp, şeh-i beden de rahat olup kendi vazifesiyle kemal kazanır. Eğer akl-ı meadın ihbarına itibar etmezse, nefs-i emmare Firavun, akli haman olup şehvet domuzu gazap köpeğiyle beni israil olan Musa (A.S) ve efradına azap ederler.

وَإِذْ نَجَّيْنَاكُمْ مِنَ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ يُدَبُّحُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ

نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ

(ve iz necceynâküm min âli fir'avne yesûmûneküm sûel azâbi yüzebbihûne ebnâeküm veyestehyûne nisâeküm ve fi zâliküm belâun min rabbikum azîmun)

(Bakara-49) hatırlayın ki, sizi Firavun taraftarlarından kurtardık. Çünkü onlar size azabın en kötüsünü reva görüyorlar, yeni doğan erkek çocuklarınızı kesiyorlar, (fenalık için) kızlarınızı hayatta bırakıyorlardı. Aslında o size reva görülenlerde rabbinizden büyük bir imtihan vardır.

Yirmiikinci hadis

إِذَا قَالَ الْعَبْدُ الْمُسْلِمُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ خَرَقَتِ السَّمَوَاتُ
حَتَّى تَقِفُ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ فَيَقُولُ أُسْكِنِي فَتَقُولُ كَيْفَ أُسْكِنُ
وَكَمْ يُغْفَرُ لِقَائِي فَيَقُولُ مَا أَجْرَتِكَ عَلَى لِسَانِهِ إِلَّا وَقَدْ
غَفَرْتُ لَهُ

(izâ gâlel abdul müslimu lâ ilâhe illallâhu haragatis
semevâtü hattâ tegifu beyne yedeyillâhi fe yegûlü üskünî
fetekûlu keyfe eskunu velem yuğfer ligâilî feyegûlü me
ecraytüke alâ lisânihî illâ vegad ğafartülehü)

Yani "Müslim **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ** (lâ ilâheillallâh) dediğinde
gökler yarılr, bu kelime-i tevhid ilahi huzurda
ızdırap üzere durur. Cenab-ı Hak "Ya kelime-i
mübareke sakin ol" buyurduğunda "Beni söyleyen
kailim mağfiret olunmadıkça nasıl sakin olurum"
der. Cenab-ı Hak "ancak o kulumu mağfiret etmek
için seni lisanında söyledim." Kenzü'l-ummal C.1
No: 135

Allah taala buyurdu: **إِنَّهُمْ إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ**
(innehum izâ gîle lehum lâ ilâheillallâhu yestekbirüne) Yani
"müşriklere Hz.Rasûl tarafından " **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ**
tayyibesini söyleyin" dediğinde, kibirlerinden dolayı

söylenmezler."

Bu hadis-i şerifin esrarı ve ledünnisi :

Seyr-i sülûklarını ve mi'raclarını tamamlayan kümmelin-i
arifine göre tevhid-i hakiki: **لَا مَرْبُودَ إِلَّا اللَّهُ = لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ**
(lâ ilâheillallâh = lâmevcûdeillallâh) diyerek varlıkta Allahdan
başka hakiki vucud olmadığından vahdet-i vücuda kail ve
istişhad ettiler. Yalnız vücut mertebesini yedi kısımda beyan
ettiler:

1-La taayyün ve ıtlak-ı zat-ı sırf mertebesidir ki, ahadiyyet
denilir. İsimlerden ve sıfatlardan münezzehtir. Bu mertebe
hak tealanın künh-ü hakikat-i zatiyyesidir ki, ama-i
mutlaktır. Fahr-i risalet efendimize "**Rabbimiz yaratıkları
yaratmazdan evvel neredeydi?**" diyerek sorul-
duğunda **كَانَ فِي عَمَاءِ نَوْقِهِ هَوَا وَمَا تَخْتَهُ هَوَا** (kâne fi amâ mâ
fevgahû hevâ vemâ tehtehû hevâ) Yani "Yaratıcılık ve
yaratılmışlık olmayıp sırf zat vardır" buyurdu.

2-Mertebe-i taayyün-i evvel: Evvelki hak tealanın sıfatları
ve isimleri ki, isimlerin hakikatleri, eşyanın hakikatleridir.
Birbirlerinden temeyyüz olmayıp ilm-i icmalide bu
mertebeye vahdet ve hakikat-i muhammediyye denilir. "

الن وَالْقَلَمُ وَمَا يَسْطُرُونَ (nûn vel galemi ve mâ yesturüne) ayet-i
celilesinde nun = ن zat denizi ilmi olup, fiili çıkıp vücut
kokusu duymadığından, ayan-ı sabite denir. Onlar
birbirinden temyiz olmadığından **عَمَاءِ رَبِّ عَمَاءِ مَرْثُوب** (amâ-i
rab amâ-i merbut) denir.

3-Üçüncü mertebe ikinci taayyündür ki, isimler ve sıfatlar
eşyanın hakikatleri yekdiğerinden ayrılır. Bu mertebeye

vahıdiyyet ve hakikat-i insaniyye denir. "وَالْقَلَمُ" (vel galemi) ayeti bu mertebeye işaret eder ki, mesela, kalem mürekkepte mücmel olan ilahi ilmi tafsil eder. Şimdi ilk taayyün, ağacın çekirdeği, ikinci taayyün dalları, yaprakları, üçüncü taayyün çiçekleri ve meyvelerinin çıkmasıdır. Nitekim ana rahmine düşen meni ilk taayyün, ana rahminde olduğu halde dünyaya doğması ikinci taayyün, doğması üçüncü taayyün olup isim almış melektüdür.

Şu halde ahadiyyet, vahdet, vahıdiyyet kadimdir.

4-Ruhlar alemi mertebesi: Her şahsın maddesiz, elest hitabını ve bütün mukadderatımızı bildiğimiz alemdir. **بَسْمَلُونَكَ**

(yes'elûneke anirrûhi gulirrûhu min emri rabbî) Sana ruhdan soruyorlar, ruh emr-i ilahidir, söyle" İsra- 85.

Bu ayette ruh tekil olarak zikrolundu. Çünkü Hz.Rasûl **خَلَقْتَ خُلُقَاتِ** (huligatil ervâhu gablel ecsâdi bielfey âmin) yani "cesetlerden ikibin sene evvel ruhlar yaratıldı." Bize nisbeten yaratılmış olduğunu beyan buyurdu. Yine buyurdu:

الْأَرْوَاحُ جُنُودٌ مُّجْتَمِعَةٌ فَمَا تَفَارَقَ مِنْهَا ائْتَلَفَ وَمَا تَتَاكَرَمِنْهَا اخْتَلَفَ (el ervâhu cünûdun mücennedetün femâ tefârâga minhâ i'telefe vemâ tenâkera minhâ ihtelefe) Yani "Ruhlar, toplanmış askerler gibi saîd ve şakî olmak üzere iki kısım yaratıldılar. Bunlar dünyada birbirleriyle karşılaştıklarında yaratılışlarına göre itilaf veya ihtilaf ederler."

Şimdi ruhlar alakalandıkları mahal hasebiyle isimlenir ve

çoğalırlar. Cemadla alakalandığında ruh-u cemadî, nebatta ruh-u nebatî, hayvanda ruh-u hayvanî, insanda ruh-u insanî, cinde ruh-u hâyalî, şeytanda ruh-u vehmî, meleklerde ruh-u nurî, evliyada ruh-u sultan, enbiyada ruh-ul şuds olarak çoğalırlar. Aslı birdir.

5-Beşinci meretebede ruhlar misali ve suret kisvesine bürünürler. Bu alemde elbiseleri tecezziden, yırtılmak, paralanmak gibi hallerden mücerredir.

Her kişinin şehadet alemine gelmeden fotoğrafı sabittir. Erham meleği rahimdeki çocuğu o suret üzere tasvir eder.

6-Şehadet alemi, anasır ve madde alemdir. Geçici bir zaman için bedende tasarruf eder. Sonra beden fani olup ruh asliyetine döner.

7-İnsan-ı kamil ki, unsur cihetinden süfli alemleri, nefsi-nâtuka cihetinden ulvi alemleri camidir. **وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا** (ve alleme âdemel esmâe küllehâ) ayeti delildir.

İnsan-ı kâmilin tafsilatı başka bir bahiste Allahın izni ve tevfiğiyle beyan olunacaktır.

Yirmiüçüncü hadis

إِذَا مَاتَ حَامِلُ الْقُرْآنِ أَوْحَى اللَّهُ تَعَالَى إِلَى الْأَرْضِ أَنْ
لَا تَأْكُلَ لَحْمَهُ قَالَتْ إِلَهِي كَيْفَ آكُلُ لَحْمَهُ وَكَلَامِكَ فِي
جَوْفِهِ

(izâ mâte hâmilül gur'âni evhallâhü teâlâ ilel ardi en lâte'küle lehmeñû gâlet ilâhî keyfe âkülü lehmeñû vekelâmü-ke fi cevfiñî)

Yani "Kur'anı hamil vefat ettiği vakit hak teala yere "ey arz bu zatın etini yeme" diye hitab eder. Yer cevap olarak "Yarabbi senin kelamın içinde olduğu halde ben onun etini nasıl yerim" der."

Kenzü'l-ummal C 1 No: 3488

Allah teala buyurdu:

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا
وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا

(innâ araznel emânete alessemâvâti vel ardi vel cibâli feebeñye en yehmilnehâ ve eşfegne minhâ ve hamelehel insânü inehû kâne zalûmen cehûlen) Yani "biz azimüşşan emaneti göklere ve yere ve dağlara arzettik. Emaneti tamamıyla muhafaza edemeyiz diyerek korkularından emaneti kabul etmediler. Yalnız insan kabul edip zalim ve cehûl oldu." Ahzab -72.

Şimdi insan hakikatte ve halkıyyette üç çeşittir :

1-İnsan-ı ekber ki, alemdir 2-İnsan-ı asgar, aleme mukabil insan asgardır 3-İnsan-ı kamildir ki, halkıyye ve hakkıyye hakikatlerini camidir.

Hakikatler üç çeşittir:

1-Hakikat-i mutlaka-i aliye-i vacibe-i faaledir. Cenab-ı hakkın hakikatidir.

2-Hakikat-i mukayyede-i münfaile-i safiledir ki, vücudu hakikat-i vacibeden feyz ve tecelliyle kabul eden alemdir.

3-Hakikat-i ahadiyye-i camiadır ki, mutlak ile mukayyed, fiil ile infial, te'sir ile müteessir arasını toplayan hakikattir.

Hz.Ali (K.V) buyurdu :

دَوَاكُ مِنْكَ فَلَا تَشْعُرُ - دَوَاكُ فِيكَ فَلَا تَبْصُرُ (dâuke minke felê teş'ur

-- devâuke fike felâ tebsur) Yani "derdin sendendir, bilmiyorsun, dermanın sendedir görmüyorsun"

وَتَزَعُمُ أَنَّكَ جِرْمٌ صَغِيرٌ - وَفِيكَ إِنطَوَى الْعَالَمُ الْأَكْبَرُ (ve tez'umu enneke cirmün sağıyrun -- ve fike intavel âlemul ekberu)

sen kendini küçük bi şey sanırsın,

halbuki en büyük alem sende gizlidir" Alem-i ekber olan dünya sende dürülüdür.

أَنْتَ الْكِتَابُ الْمُبِينُ - بِأَحْرَفِهِ تُظْهِرُ الْمُضْمَرَ (entel kitâbul mübînü -- biahrufihî tuzhirul muzmeru) "Sen o kitab-ı mübinsin ki - Harfleriyle batında muzmeri ızhar edersin"

Şimdi insanda vicdanın emri vardır. Aklın emridir. Dünyaya ruh-u hayvanın istihkakını emrederse, akl-ı maaştır. Ruh-u sultan nefs-i natikanın yolunu emr ederse akl-ı meaddir.

Kalbe gelen havadır dördtür. Nefs-i emmare, levvame, mülhemedden gelirse gelen havadır, ruh-u hayvanın oniki